*המפלת אור לשמונים ואחד בית שמאי פוטרין מקרבן ובית הלל מחייבים, אמרו (להן) בית הלל לבית שמאי: מאי שנא אור שמונים ואחד מיום שמונים ואחד אם שיוה לו לטומאה לא ישוה לו לקרבן מדקאמר ב"ה לב"ש מאי שנא אור שמונים ואחד מיום שמונים ואחד שמע מינה אור=אורתא הוא שמע מינה. מיתיבי *יכול יהא נאכל אור לשלישי, ודין הוא זבחים נאכלים ליום אחד ושלמים נאכלים לשני ימים מה להלן לילה אחר היום אף כאן לילה אחר היום ת"ל °ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום" בעוד יום הוא נאכל ואינו נאכל לאור שלישי, יכול ישרף מיד ודין הוא זבחים נאכלין ליום ולילה אחד ושלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד מה להלן תיכף לאכילה שריפה אף כאן תיכף לאכילה שריפה: תלמוד לומר °והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף" ביום אתה (שורף) ואי אתה שורפו בלילה מדקאמר "יהא נאכל אור לשלישי" אלמא "אור"=אורתא הוא שמע מינה תא שמע *"אור של יום הכפורים מתפלל שבע ומתודה, שחרית מתפלל שבע ומתודה, במוסף מתפלל שבע ומתודה, במנחה מתפלל שבע ומתודה, *בערבית מתפלל מעין שמונה עשר ר' חנינא בן גמליאל אומר משום אבותיו "מתפלל שמונה עשר שלימות מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת" אלמא "אור"=אורתא הוא שמע מינה תא שמע *דתני *דבי שמואל "לילי ארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר" אלמא "אור"=אורתא הוא, אלא בין רב הונא ובין רב יהודה דכולי עלמא "אור" אורתא הוא ולא פליגי *מר כי אתריה ומר כי אתריה=באתריה דרב הונא קרו "*נגהי" ובאתריה דרב יהודה קרו "לילי", ותנא דידן מאי טעמא לא קתני "לילי"? *לישנא מעליא הוא דנקט וכדר' יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע בן לוי לעולם אל יוציא אדם דבר *מגונה מפיו °שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנאמר °מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה" רב פפא אמר תשע שנאמר °כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה" רבינא אמר עשר וי"ו דטהור רב אחא בר יעקב אמר שש עשרה שנאמר °כי אמר מקרה הוא בלתי טהור הוא כי לא טהור" תניא דבי רבי ישמעאל לעולם יספר אדם בלשון נקיה שהרי בזב קראו מרכב ובאשה קראו מושב ואומר °ותבחר לשון ערומים" ואומר °ודעת שפתי ברור מללו" מאי ואומר? וכי תימא הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן לא תא שמע ואומר "ותבחר לשון ערומים" וכי תימא הני מילי בדרבנן אבל במילי דעלמא לא *ואומר "ודעת שפתי ברור מללו", ובאשה לא כתיב בה "מרכב" והכתיב °ותקם רבקה ונערותיה ותרכבנה על הגמלים" התם משום ביעתותא דגמלים אורחא היא והכתיב °ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור" התם משום

ויקרא ז. ויקרא ז. בראשית ז. דברים כג. שם. איוב טו. איוב לג. בראשית כד. שמות ד.

[פי' כנוי הוא כמו שקורין לסומא סגי נהור והעיקר בה מן ולא יגה שביב אשו (איוב יח) ערוך]

המפלת אור לשמונים ואחד. בכריתות בפרק קמא דקיימא לן "זאת תורת היולדת" מלמד שמביאה קרבן אחד על ולדות הרבה יכול שתביא על הלידה שלפני מלאות ועל הלידה שלאחר מלאות קרבן אחד ולא יותר תלמוד לומר "זאת" שאם ילדה לאחר מלאות כגון שטבלה לסוף שבועיים של נקבה ונתעברה והפילה: אם תוך מלאות הפילה נפטרת בקרבן אחד ואם לאחר מלאות הפילה, כבר נתחייב' בקרבן הראשון קודם לידה שניה, ולבסוף מלאות של לידה שניה תביא שתי קרבנות, ואם הפילה ליל של כניסת 'שמונים ואחד' שכבר עברה מלאות שלה אבל עדיין אינה ראויה להבאת קרבן שאין קרבן נשחט בלילה: **בית הלל מחייבי.** שתי קרבנות 'דלאחר מלאות' קרינא ביה ובית שמאי פוטרין אותה בקרבן אחד כדמפרש טעמייהו: **מאי שנא אור שמונים ואחד מיום שמונים ואח'.** הלא אתם מודים לנו שאם לא הפילה הלילה והפילה למחר שחייבת, אף כשהפילה אור לשמונים ואחד תתחייב שהרי לכל דבר זמן היום והלילה שוים: **אם שיוה לו לטומאה לא ישוה לו לקרבן.** בתמיה ועוד ראיה אחרת דהואיל ושוה לו לטומאה שעד שקיעת החמה של שמונים דמיה טהורים ואם תראה לאחר שקיעת החמה דמיה טמאין כאילו היא רואה למחר ולמה לא ישוה לו אף לקרבן שכשם שאם הפיל למחר תתחייב, כך שתחייב על הוולד של לילו, ותשובת בית שמאי במסכת כריתות היא שנויה לא, אם אמרתם ביום שמונים ואחד שכן יצתה לשעה הראויה להביא בה קרבן לפיכך נתחייבה בקרבן הראשון ושוב אין לידה השניה נפטרת בו תאמרו במפלת אור לשמונים ואחד שלא יצתה מידי וולד הראשון לשעה הראויה לקרבן, והדמים שאתם אומרים אינן מוכיחים שהרי הפילה תוך מלאות' דמיה של לידה טמאין ופטורה מן הקרבן: **אור לשלישי.** לאור כניסתו של שלישי ה"ג גרסינן אור לשלישי ושלמים קאי דכתיב בהו "ביום זבחכם יאכל וממחרת" ונוה' לשורפו לבוקרו של שלישי יכול יהא נאכל ליל שלפניו: **זבחים נאכלים ליום אחד.** תודה דכתיב "ביום קרבנו יאכל" ושלמים נאכלים לשני ימים מה להלן לילה אחר היום דכתיב בגופיה דקרא "לא יניח ממנו עד בוקר" הא כל הלילה אוכל וכן פסח "לא תותירו ממנו עד בוקר" אף כאן לילה אחר הימים הכתובים בה: **ת"ל וממחרת והנותר עד יום.** בעוד שהוא יום ממחרת אכול ולא משתחשך: **מה להלן תיכף לאכילה שריפה.** כשכלה זמן אכילתן מתחיל זמן שריפתו כדכתיב' והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו: **אף כאן.** זמן אכילתו כלה ערבית כדאמר וישרף בלילה: **תלמוד לומר.** בצו את אהרן "ביום השלישי באש ישרף" כאן לא נאמר 'עד יום' אלא 'ביום' משום דהאי קרא לא איירי בזמן אכילה אלא בשריפה להורות שביום הוא נשרף ולא בלילה וקרא דלעיל בקדושים תהיו: **באתריה דרב הונא קרו.** לאורתא נגהי: **מאי טעמא לא תני לילי.** כדתנא דבי שמואל, ומשני-לישנא מעליא קא מיהדר שמזהו ודרך נקיי הדעת לספר בלשון נקיה: **דבר מגונה.** לאו משום 'דלילי'=דבר מגונה הוא, והא דר' יהושע בן לוי בעלמא איתמר ונייהו שמעינן מינה לשון חכמים לחזור אחר לשון נקי: **אשר איננה טהורה.** ולא כתיב 'הבהמה הטמאה' כי אורחיה הרי שמונה אותיות עקם 'הטמאה'=חמש אותיות הן "אשר איננה טהורה" שלש עשרה אותיות ואע"ג דבאורייתא כתיב 'טמא' שני אורחיה בחד דוכתא ללמדך לחזור על לשון נקיה: **אשר לא יהיה טהור.** הוה ליה למיכתב 'איש טמא' וכי נמי משוית לטהור חסר ו' איכא עיקום תשע שהרי שתים עשרה יש 'וטמא' אינו אלא שלש: **ו' דטהור.** דהא לא חסר הוא: **כי אמר מקרה.** טמא הוא' לכתוב ולשתוק, ויש כאן עיקום י"ו אותיות: **בזב** כתיב (ויקרא טו) "וכל המרכב אשר ירכב" ובאשה כתיב (שם) "או על הכלי אשר היא יושבת" לפי שאין הגון להזכיר רכיבה ופיסוק רגלים באשה ואע"פ שהמרכב והמושב שוין בשניהם: **ותבחר לשון ערומים.** מגוה עליך כך: **ברור מללו.** ל' נקי ומבורר: **מאי ואומר.** למה לו ואומר הא נפקא ליה מקמא: **ס"ד וכי תימא ה"מ בדאורייתא.** תורה הקפידה בלשונה שילהתה מפי הגבורה אבל חכמים במשנה ובברייתא אין להקפיד על לשונם: **ת"ש ותבחר לשון ערומים.** שמענו שהערומים בוחרי לשון הס: **משום ביעתותא דגמלים.** שהוא גבוה ומתיירא שלא תפול אורחה לאשה לרכוב כדי שתהא מחוזקת בו בידים וברגלים:

משום

אם שיוה לו לטומאה. חזרו ב"ה מזה הטעם מתשובתם של ב"ש וטעמייהו כדתניא פ"ק דכריתות (דף ח.) או לבא לרבות אור לשמונים ואחד: **תלמוד** לומר ביום. תימה אמאי איצטריך עד יום תיפוק ליה דאינו נאכל אור לשלישי מדאיצטריך ביום דאי ס"ד דנאכל פשיטא דאינה נשרפת באותו לילה דתיכף לאכילה שריפה ויש לומר דאי לאו עד יום ה"א נאכל ואיצטריך ביום למעוטי שלא ישרף בלילה של אחרי כן: **שהרי** בזב קראו מרכב וכו'. מרכב ומושב אין דינו שוה דנוגע במרכב אין טעון כבוס בגדים כדמוכח בתורת כהנים ובריש מסכת כלים* והשתא קשה לר"י היכי קאמר דבאשה קרוי מושב אם ר"ל אפי' אוכף שיש לו דין מרכב אף באשה שינה הכתוב לקרותו מושב לדבר דרך כבוד דהא לקמן משני משום ביעתותא דגמלא אורחא הוא אלמא לשנות הדבר ממה שהוא אין לכתוב דרך כבוד ונראה לר"י דה"פ ובאשה קראו מושב' מרבויא דקרא דמושב דהכי איתא בתורת כהנים "אשר היא יושבת עליו" זה מושב, כלי זה מרכב, לימדנו הכתוב לספר בלשון נקיה שלא כתבו בהדיא כמו בזב:

דכל

[משנה ג]

רבינו חננאל

דתנן בכריתות פ' המפלת לאור שמונים ואחד ב"ש פוטרין מן הקרבן וב"ה מחייבין כו' פי' יולדת נקבה שטבלה לאחר י"ד ושמשה ונתעברה והפילה לילי פ"א כלומר שלמו פ' יום ימי טוהר ובמוצאי פ' בלילה לילי פ"א הפילה ב"ש פוטרין מן הקרבן על זה הנפל שהיו אומרים הקרבן שהיא מביאה על הלידה פוטר זה הנפל שהרי ביום פ"א נתחייבה בקרבן הלידה וכל מה שהיה מקודם אותו הקרבן פוטרם זה הקרבן וב"ה [מחייבין דהלילה] כיום פ"א הוא חשוב הלא אם ראת דם לילי פ"א דם נדה הוא ולא דם טוהר פירוש הנה הלילה והיום שוין לטומאה כי ראיתה לילי פ"א וראיתה יום פ"א שוין לטומאה נדה היא בין ביום בין בלילה כך אם הפילה לילי פ"א כאלו יום פ"א הפילה וכשם שחייבת קרבן אחר המפלת יום פ"א כך חייבת קרבן המפלת לילי פ"א ומדקאמרי ב"ה מאי שנא [אור] פ"א מיום פ"א ש"מ אור אורתא הוא ש"מ: [ועוד] ת"ש דתניא יכול יהא זבח השלמים נאכל לאור שלישי ודין הוא וכו' תסיב ליה תלמודא ת"ל והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף ביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה ש"מ אור אורתא הוא ש"מ. פשוטה היא מיהו אנו מפרשי' ראש דברים התודה נאכלת ביום שנשחטת ובלילה והנותר בבקר נשרף שנאמר ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל וגו' דינה להאכל יום שנשחטה וכל הלילה ובקר שהוא תכף לאכילתה כלומר עכשיו כשנאסר באכילתה תהיה שרפתה וזהו זבחים נאכלין ליום אחד כך זבח השלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד שנאמר ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת נאכלין בו ביום שנשרטין ובלילה וטהר וכיון שחשך נאסר באכילתן הייתי אומר ישרפו אותה הלילה ותהא שריפתן תיכף לאיסור אכילתן ת"ל והנותר ביום השלישי באש ישרף ביום ישרף ולא בלילה ש"מ אור אורתא הוא ש"מ: ת"ש אור יום הכפורים מתפלל שבע ומתודה וכו' ועוד תא שמע לילי ארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר ש"מ אור אורתא הוא שמע מינה. ותנא דידן אמאי קרי ללילה אור ואמרינן לישנא מעליא כלומר לא בעי למיתנא לילה שהוא חשך אלא קראו לחשך אור כגון דקרו לסמיא סגיא נהורא וכדאמרינן אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות שנאמר ומן הבהמה אשר איננה טהורה שהן י"ג אותיות ואלו כתב בה"א הטמאה היה די לו ומפני מה הוסיף שמונה אותיות משום שלא להזכיר שם טומאה. ודברי רב פפא ורבינא ורב אחא כענין הזה ופשוטין הן: **בזב** קראו מרכב שנאמר וכל המרכב אשר ירכב עליו יטמא ובאשה כתיב (ויקרא טו כ) וכל אשר תשב עליו יטמא ומפני מה לא הזכיר באשה מרכב שהמרכב הוא בפיסוק רגלים והוא דרך גנאי באשה הזכרת פיסוק רגלים במקום שאפשר לו להזכירו בלשון שבח אבל ברכיבת הגמל וכיוצא בה משום פחד שמתיראה לרכוב דרך ישיבה שלא תפול אי אפשר שלא להזכיר רכיבה אין עליו כלום. ואקשינן אבו

פמא

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ה*: סמ"ג עשין רי"ח

ו ב מיי' פ"י מהלכות מעשה הקרבנות הל' ו:

ז ג מיי' פי"ט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ד:

ח ד מיי' פ"ב מהלכות תפלה הלכה ז [ופ"ב מהל' תשובה ה"ז טור או"ח סי' תרי"ע]:

ט ה מיי' שם הלכה ד טוש"ע א"ח סי' תרכד סעיף א:

מסורת הש"ס

כריתות ז: עדיו' פ"ד מ"י [להם]

זבחים נו: [ע"ש כמה שינוים]

[שורפו]

יומא פז: נדה ח:

ביומא ובנדה הגי' בעילה מתפלל שבע ומתודה

[לקמן ז: ע"ש]

[שבת קנג. ביצה טו. יומא נה. נדרים מט. נב: ב"מ מ. קז. ב"ב יב. מנחות קז: בכורות נג. חולין סו.]

*[ברכות יח: יומא פה. יבמות יח: קג. כתובות יג. סה: גיטין עו: פ: ב"מ נה. סנהד' נד. תמורה ל.]

[ת"ש ואומר כצ"ל]

◆◆◆

גליון הש"ס

גמ' שהרי עקם הכתוב. עי' מדרש רבה ריש פ' אמור:

מבנה

"יכול"... שאלות בירור בדינן קרבן שלמים

*מקור תנאי שמתייחסת שירות לזמן בדיקת חמץ והוא נגד להונא

*רשי מציר - לא שלילה דבר מגונה הוא...

נושא (זז ג.)

לשון נקי

מבנה

דעות שונות על מספר האותיות שעקם הכתוב כדי שלא להוציא דבר מגונה מפיו

תת נושא

לשון "רוכבת" אצל נשים

מבנה

קושיות מפסוקים על מה דקאמר שלא כתיב לשון מרכב אצל נשים

*כמו שכתוב בויקרא יז:ג